

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida mustaqil ta'lim vosiotasida kasbiy komententliginin rivojlantirish

Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi

Pedagogika bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent. Nizomiy nomidagi O'zbekiston Milliy Pedadodika Universiteti Boshlang'ich ta'lim pedagogika kafedrasini mudiri

Israilova Oydin Uchkun qizi

Toshkent Kimyo xalqaro universiteti Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 1-bosqich magistri

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli ta'lim muhiti sharoitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy mahoratini rivojlantirishning pedagogik va psixologik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Raqamli kompetensiya, mediapedagogika, interaktiv platformalar, psixologik tayyorgarlik va raqamli ta'limning afzalliklari hamda cheklovlari ilmiy asosda yoritilgan.

Kalit so'zlar: raqamli ta'lim, raqamli kompetensiya, boshlang'ich sinf o'qituvchisi, mediapedagogika, interaktiv platformalar, psixologik tayyorgarlik, raqamli muhit, pedagogik imkoniyatlar, psixologik imkoniyatlar, zamonaviy ta'lim texnologiyalari.

Annotation: The article analyzes the pedagogical and psychological opportunities for developing the professional competence of future primary school teachers within a digital educational environment. It scientifically examines digital competence, media pedagogy, interactive platforms, psychological preparation, as well as the advantages and limitations of digital education.

Keywords: digital education, digital competence, primary school teacher, media pedagogy, interactive platforms, psychological preparation, digital environment, pedagogical opportunities, psychological opportunities, modern educational technologies.

Аннотация: статье анализируются педагогические и психологические возможности развития профессионального мастерства будущих учителей начальных классов в условиях цифровой образовательной среды. Раскрываются сущность цифровой компетенции, медиа-педагогика, интерактивных платформ, психологической подготовки, а также рассматриваются преимущества и ограничения цифрового обучения на научной основе.

Ключевые слова: цифровое образование, цифровая компетентность, учитель начальных классов, медиа-педагогика, интерактивные платформы, психологическая подготовка, цифровая среда, педагогические возможности, психологические возможности, современные образовательные технологии.

Bugungi kunda raqamli texnologiyalar barcha sohalarda bo'lgani kabi ta'lim tizimida ham asosiy omillardan biri bo'lib bormoqda. Xususan, boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida raqamli kompetensiyaning shakllanishi va ularning kasbiy mahoratini oshirishda muhim o'rin egallaydi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023–2026 yillarga mo'ljallangan "Raqamli ta'lim" strategiyasi ham aynan o'qituvchilarni raqamli muhitga mos ravishda tayyorlash asosiy vazifalardan biri sifatida belgilagan.

Boshlang'ich sinf o'qituvchisi zamonaviy ta'lim jarayonida nafaqat dars beruvchi, balki texnologik fikrlovchi metodist, media–pedagog, raqamli vositalardan samarali foydalanadigan mutaxassis sifatida faoliyat olib borishi zarur. Shu bois, bo'lajak pedagoglarni raqamli ta'lim

muhitiga mos holda tayyorlash jarayonining pedagogik-psixologik asoslarini chuqur o'rganish dolzarb masalalardan biridir.

Raqamli ta'lim muhitining mazmuni va ahamiyati

Raqamli ta'lim muhiti – bu elektron darsliklar, onlayn platformalar, masofaviy ta'lim tizimlari, multimedia resurslari, raqamli didaktik vositalar, virtual laboratoriyalar, sun'iy intellekt imkoniyatlari kabi texnologik komponentlardan iborat o'quv ekotizimidir. Bu muhit o'qituvchining kasbiy mahoratini rivojlantirish uchun quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

- ta'lim jarayonini individuallashtirish;
- interaktiv metodlardan keng foydalanish;
- o'quv jarayonini innovatsion tashkil etish;
- o'quvchilarning mustaqil o'qish faoliyatini kuchaytirish;
- psixologik moslashuv imkoniyatlarining kengayishi;
- ijodiy o'qitish uchun multimedia kontent yaratish.

Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirishda pedagogik imkoniyatlar

1. Raqamli kompetensiyani shakllantirish

Raqamli kompetensiya — bu o'qituvchining raqamli texnologiyalarni o'qitish jarayonida samarali qo'llash malakasi bo'lib, u quyidagi tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi:

- axborot bilan ishlash ko'nikmalari;
- elektron o'quv materiallarini yaratish;
- raqamli baholash usullaridan foydalanish;
- interaktiv platformalar bilan ishlash;
- media savodxonlik.

Bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida Google Classroom, Moodle, Zoom, Padlet, Kahoot, Quizizz kabi vositalardan foydalanish ularda metodik moslashuvchanlik va texnologik savodxonlikni oshiradi.

2. Mediapedagogika imkoniyatlari

Mediapedagogika boshlangan sinflarda ta'limni vizual, audio va animatsion usullar bilan boyitish imkonini beradi. Bu jarayon:

- o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi;
- mavzuni tezroq anglashga yordam beradi;
- ko'rgazmalilik tamoyilini kuchaytiradi;
- kreativ fikrlashni qo'llab-quvvatlaydi.

Mediapedagogika bo'lajak o'qituvchidan video, animatsiya, infografika, raqamli taqdimot kabi kontentlarni yaratish malakasini talab etadi.

3. Didaktik imkoniyatlarning kengayishi

Raqamli vositalar didaktik jarayonni yanada boyitadi. Masalan:

- interfaol darslar tashkil etish,
- elektron test tizimlari orqali baholash,
- virtual o'yinlar orqali darsni qiziqarli qilish,
- masofaviy ta'lim imkoniyatlari.

Bu esa bo'lajak o'qituvchining metodik mahoratini chuqurlashtiradi.

Psixologik imkoniyatlar

1. Raqamli psixodiagnostika

O'quvchilarning psixologik holatini masofadan turib baholash imkoniyatining paydo bo'lishi bo'lajak o'qituvchilar uchun yangi tajriba hisoblanadi. Bunda:

- e'tibor darajasi,
- qiziqishlar spektri,
- motivatsiya turi,
- emotsional barqarorlik

kabi ko'rsatkichlar maxsus elektron testlar yordamida aniqlanishi mumkin.

2. Gamifikatsiya orqali motivatsiyani oshirish

Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun o'yinlashtirilgan ta'lim eng samarali metodlardan biridir.

Gamifikatsiya bolalarda:

- qiziqish,
- mas'uliyat,
- raqobat,
- ijodkorlik

3. O'qituvchining psixologik barqarorligi

Raqamli ta'lim jarayonida o'qituvchi axborot ortiqcha yuklanishiga duch keladi. Shu sababli:

- stressni boshqarish,
- vaqtni rejalashtirish,
- emotsional intellekt,
- raqamli gigiyena

kabi psixologik ko'nikmalarni shakllantirish muhimdir.

Raqamli ta'limning afzalliklari va cheklovlari

Afzalliklari:

- innovatsion vositalardan foydalanish;
- o'quvchilarni darsga jalb etishning kuchayishi;
- o'qituvchining metodik imkoniyatlarining kengayishi;
- masofaviy ta'limning qo'llanilishi.

Cheklovlari:

- texnik vositalar yetishmasligi;
- internet sifati bilan bog'liq muammolar;
- o'quvchilarda chalg'ishning ko'payishi;
- axborot xavfsizligi masalalari.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini raqamli muhitga tayyorlash strategiyalari

- raqamli kompetensiyani modulli o'qitish;
- amaliy mashg'ulotlarni ko'paytirish;
- media savodxonlikni rivojlantirish;
- o'qituvchi uchun raqamli portfoliolar yaratish;
- psixologik tayyorgarlikni kuchaytirish;
- xalqaro tajribalarni o'rganish (Estoniya, Janubiy Koreya, Finlyandiya).

Xulosa qilib aytganda, raqamli ta'lim muhiti bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilining kasbiy mahoratini oshirishda ulkan pedagogik va psixologik imkoniyatlarni taqdim etadi. U

o'qituvchini yangicha fikrlaydigan, innovatsion texnologiyalarni amaliyotga qo'llay oladigan, ijodkor, raqamli savodxon mutaxassisga aylantiradi. Shu sababli o'qituvchilarni raqamli ta'lim muhitida tayyorlash jarayoni uzluksiz, tizimli va ilmiy asoslangan bo'lishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli ta’limni rivojlantirish strategiyasi 2023–2026” hujjati.
2. Hasanboeva O., Yo‘ldoshev J. Pedagogika nazariyasi va tarixi. — Toshkent: O‘zMU, 2021.
3. Xodjayev A., Karimova V. Psixologiya asoslari. — Toshkent: Fan nashriyoti, 2020.
4. Turdiboeva N. Raqamli ta’lim va innovatsion texnologiyalar. — Toshkent, 2022.
5. UNESCO. Digital Literacy in Education. Paris, 2021.
6. European Commission. DigCompEdu: Digital Competence of Educators Framework. Brussels, 2020.
7. Prensky M. Digital Natives, Digital Immigrants. — 2001.
8. Mishra P., Koehler M. TPACK Model: Technological Pedagogical Content Knowledge. — 2006.
9. Anderson T., Dron J. E-learning in the Digital Age. — 2019.
10. Kozma R.B. ICT and Education Reform. UNESCO, 2011.

C M R T